Taksa plaćena u gotovom.
SMILJE

IVO GLEDA DIMNJAČARA:
ČADAVIH JE HLAČA,
A NAVUKO BIJELU HALJU
MAJSTORA BRIJAČA,

I O RAME OBJESIO
KONOPE JE DUGE,
DA SU MU PO HALJI CRNE
ISARALI PRUGE...

A IVO SE ČUDOM ČUDI:
»KAKVA JE TO ŠALA?!
AL ĆE MU SE ŽENA LJUTIT,
KADA BUDE PRALA!«

NAPOKON SE PRESTA ČUDIT
I NAŠ MALI IVO,
KAD SE PRENE I UVIDJE,
DA JE SAMO —SNIVO.

1941.
GOD.

Svojim suradnicima i pretplatnicima želi sretnu novu godinu 1941.

Uprava i uredništvo „Smilja“

Banska vlast banovine Hrvatske, Odjel za prosvjetu u Zagrebu, rješenjem br. 17761-II od 1. IV. 1940. g., preporučila je »Smilje« učenicima i učeničkim knjižnicama.

Snijegović

Dječja igra

Hrpa djece:
Hajd u narav, braćo mlada,
Sigrat nam je poći sada
Tam na onaj brijeg.
Da vidite sada,
Eno već se svuda
Bijeli stere snijeg...
I ptice po krovu
na igru nas zovu.

Zdravko:
A znate li, braćo,
Što nam radit sada?
Meni lijepa miso
Uprav na um pada.

Anka:
Tvoju miso
Pogodit je lako,
Ta to znade
Veće od nas svako.

Svi:
Snijegović!

Perica:
Lako je to govoriti,
Al ga teško načiniti.
Vani studen vlada....

Mijo:
E, pa što ćmo sada?

Zdravko:
Među nama nek ne stoji,
Koj se zime boji.

Milivoj:
Hajde, braćo, sada
Hajde svi na djelo.
Načinimo najprije
Snijegoviću tijelo.

Milan:
Ja ću mu od snijega
Načiniti glavu,

Da mu bude ona
Na ponos i slavu.

Vjekoslav:
Ali snijegoviću
Noge se ne vide.

Mirko:
E, naš starac sada
U dolami ide.

Branka:
Ah, al' ruke, ruke
Mora još da ima.
Te ću ja načinit,
Akoprem je zima....

Ružica:
A na glavu
Taj mu šešir evo,
Što no ga nosaše
Jednom stric moj Stevo.

Pavica:
U ruci još mora
Nešto da imade,
Bez pomoći starac
Teško poći znade.

Katica:
Evo njemu štapa,
Kojem nema para —
Evo njemu, evo
Naša metla stara.

Dragutin:
Djede moga lula
— Vrijedna do tri škude —
Za čas ovaj, čujte,
Neka njegva bude!

Svi:
Gledte evo, braćo mlada,
Snijegovića gledte sada:
Velik je ko div.
Drži se ko goso — —
(Divan to bje poso)
Uh, al da je živ!...

Snijegoviću, dragoviću,
Čvrsto stojiš sad,
Al kad sunca trak te zgrije
Nesta će te tad!

Eto, djeco, tako
Veselje ovako
Hitro mine baš.
Tek u stalnom radu
Naći će nasladu
Mladi život vaš.

Josip Milaković
(»Smilje« 1889. god.)

Zbogom, Milice!

U razredu prigušeni žamor. Skoro će odzvoniti četiri sata, pa se nemir zbog toga najviše opaža na mališanima iz prvoga rzreda. Vrpolje se u svojim klupama, šapuću i okreću. Život i gibanje osjeća se u tim prenatrpanim klupama, koje su nakićene pločicama i mnogim vrlo čudnim spužvicama. Gle, jedan je mali čak i lopticu odrezao sa svoje šarene vunene kapice, pa je upotrijebio kao spužvu, te sad neprestano diže pločicu u vis, neka svi vide kako on ima zgodnu spužvu. Svi su sretni, veseli i puni života.

Samo jedna mala djevojčica, djetešce kao lutka, sjedi na svome mjestu mirno, gotovo nepomično. Što joj je, Bože dragi? Klonula je, pocrvenjela.

— Milice, da li te boli glava?, upitam je.

— Jest, gospođo, prošapta ona i sruši se u klupu.

Potrčim k njoj i primim je za ruku. Sva su djeca u razredu razrogačila oči od znatiželje i nekoga straha, a žamor sasvim prestade. Sitno tijelo djevojčice drhtalo je u mome naručju i čula sam kako joj naglo nejednako udara bilo, kao

u male ptičice. Ručice joj i obrazi vreli kao živa vatra; kao da su dvije ruže nakitile lica uboge djevojčice. A oči, one nježne i prekrasne oči male Milice, pretvorile se u dva nijema užasa, u dvije teške boli. Gledala me ukočeno, a suze su kapale po mojim rukama.

Trebalo je nešto učiniti. Odlučila sam da je odvedu njene drugarice. Zovnula sam ih, a one su je oprezno više nosile, nego vodile. Prije nego je otišla, pogladila sam je po licu, a ona je gotovo nečujno šapnula: »Zbogom!« Nešto me pri tom zazeblo u srcu, ali sam joj ipak odvratila: »Zbogom, Milice moja! Ozdravi nam naskoro!«

Vrata se za njima zatvore. Ostala sam zamišljena usred razreda i gotovo sam zaboravila da me gleda sedamdeset pari dječjih očiju. A trebalo je još raditi, pisati, čitati, razgovarati s tom djecom, koja su čekala. Srce je moje plakalo za malom Milicom, malom pametnom djevojčicom iz prvoga razreda, koju sam voljela kao svoje dijete.

Djevojčice se začas vrate zadihane. »Gospođo, mi smo Milicu odvele susjedovima, jer nije mogla hodati. Izule smo joj cipele i ćarape svukle haljinicu i smjestile je u krevet. Veli da joj je jako zlo.«

— Dobro ste učinile. Poslije škole pogledat ćemo kako joj je, odvratih i nastavih naš svakidanji posao.

No, poslije škole Milice više nije bilo kod susjedovih. Susjed je upregnuo konje u saonice i odvezao je njenoj kući.

Milica je bolovala nekoliko dana. Slala sam joj jabuka i ukuhanog voća, a kad sam je posjetila, njena je majka govorila: »Milica ne jede ništa drugo, osim malo od onoga što joj Vi šaljete.« Zatim joj je sa suzama u očima tepala: »Jedi, Milice moja, zlato moje! Oslabit ćeš.« Otac je sjedio uz krevet i šutio. Primio bi pokadkad njenu slabašnu ručicu i poljubio je. Za sve to Milica nije gotovo ni znala. Ležala je bez snage na bijelim jastucima i lutala pogledom nekuda daleko. Kadkada bi joj se samo usne trgnule i težak joj se uzdah vinuo iz grudi. I liječnik je dolazio, alj Milici nije bilo bolje.

Danas rano u jutro stajala sam kraj svoga otvorenoga prozora i gledala kako sipi gusti snijeg. Najednom na tor-

nju zazvoni zvono. Trgnem se i uplašeno pogledam kroz prozor. Prolaze dvije žene i susreću čovjeka koji ide pognute glave. Čujem kako ga pitaju: »Susjede, kome to zvone?« Čovjek, blijed, skrhan, crvenih očiju, pogleda ih i odgovori: »Našoj maloj Milici«. Rekao je to i produžio put. Bio je to Miličin otac. Otišao je grobaru, da u smrznutoj zemlji iskopa jedan mali grob....

Milice, dragi moj maleni dačiću, zbogom, zbogom zauvijek!

Slava Žuković-Máchová

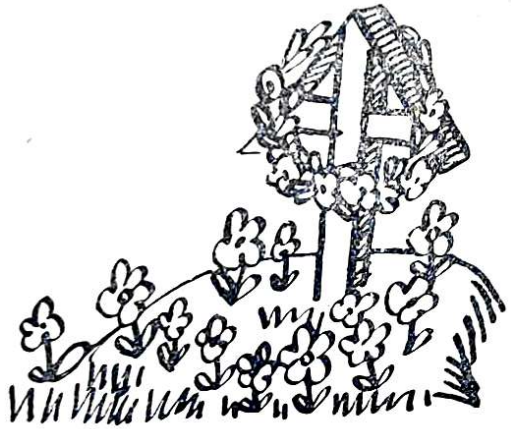

Siroče pred izlogom

Cipele lijepe, skupe,
zašto vas gledam, gledam?
U oku se suze kupe
kome da ih predam?

Moje će noge bositi,
tanašne noge ove...
Nikad vas neće nositi,
Cipele lijepe, nove!

U snu mi nekad dođete,
u snu mi noge grijete.
Brzo od mene odete,
brzo se negdje skrijete.

Zašto se u snu javite,
zašto mi nemir nosite,
zašto mi tugu pravite,
i suzom lice rosite?

Tihomir T. Prodanović

Draga dječice!

Sada zimi, ne smijete zaboraviti ptičica, koje pod snijegom ne mogu naći hrane, a još više treba da mislite na ljude koji nemaju ni kore svakidanjega kruha.

Posljednji par obuće

U našoj školi imala se nadijeliti obućom najsiromašnija djeca. Za nju su dali sredstva dobri i milosrdni ljudi.

Sva djeca, koja su zamolila, dobila su cipelice, samo su još dvije djevojčice ostale u neizvjesnosti. Zapravo, učitelj je imao još samo jedan par cipelica. Jedna je morala da ostane bez njih.

Učitelj reče: »Ne znam koja je od vas siromašnija i potrebnija. Kad se to točno utvrdi, onda će se odlučiti koja će dobiti posljednji par obuće.«

Neka djeca pritom upadoše:

— Zorka je siromašnija, gospodine učitelju!

A druga:

— Jelka je siromašnija!

— Dobro, reče učitelj, vidjet ćemo do sutra. Stvar treba pravedno riješiti.

Sutradan, dok još učitelj nije ni riječi o tome progovorio, istupi Jelka i reče:

— Gospodine učitelju, obe smo siromašne, ali je Zorka siromašnija. Podajte njoj cipelice!

Učitelj je bio prijatno iznenađen Jelkinim riječima.

Isti je dan sam zaređao oko dobrih ljudi i objasnio im što mu se desilo u školi. Svi su rado priložili, a i učitelj je dao svoj dar za još jedan par cipela.

Ovaj par je dobila Jelka.

Bogumil Toni

VELI JOŽE

I

MOTOVUNSKA ZVONA

Ima u istarskoj zemlji gradić Motovun, koji je već davno, davno imao za slugu gorostasa Velog Jožu. Div je bio takav, da nije mogao hodati po tijesnim ulicama gradskim, pa je stanovao u šumi ispod grada. On je građanima kopao vinograde, orao njive, pasao stoku, sjekao drva, a grad mu je svake subote davao za plaću pečenu kravicu.

Jedne subote Motovunjani rekoše: »Jože je izjelica, pождrljiv kao vuk«, pa mu mjesto kravice doniješe pečeno tele. Jože ga proguta i ne reče ni riječi.

Druge subote dadoše mu mu pijetla. To nije bilo Jži ni za jedan zub, ali je i sad šutio. Treće subote — baš uoči Božića — dadoše mu miša. Onda div reče: »Al ja sam vam nosio izdaleka kamenje za vaš lijepi zvonik«.

»Ili tako ili nikako«, odgovoriše građani.

One noći Veli Jože prekorači gradske zidine, naprti toranj na leđa i otide. Svanu Bo-

žić, a građani u čudu. Ne čuješ zvonjave; propao zvonik u crnu zemlju. Zovu Jožu da ga iskopa i digne, ali se div ne oživlje. Lutaju žalosni po gradu, kad o podne cin! don! cin! zapjevalo je pet zvona u šumi ispod grada. Svi trče tamo, te imaju što da gledaju. Posadio orijaš toranj između visokih hrastova, pa se prometnuo u zvonara; svakim prstom vuče za jedan konop.

»Dobri Jože, prosti! Našemu je gradu bez zvonika kao čovjeku bez nosa«.

»Što ćete mi dati?«, odgovara gladni div.

»Za svako zvono nešto. Za Zveckalo kokoš, za Zvrčkalo ovcu, za Mrmljalo kozu, za Gunđamo prasicu, a za Brnjalo pečena vola«.

»E, to je nešto«, reče orijaš, pa se odmah pomiri sa svojim gospodarima i vrati im toranj.

Vladimir Nazor

(»Smilje« 1919. god.)

Moja susjedica Ika

Ja vam, draga moja djeco, stanujem daleko od grada. Kuća mi je na uzvisini iznad rijeke, usred lijepoga voćnjaka. Doselio sam se ovamo lanjskoga ljeta. Preko plota je susjedova kuća, stara, trošna kamenjara, zaklonjena vinovom lozom i krošnjama orahovog drveća. Moj susjed je ložač na željeznici. Svakog jutra odlazi od kuće dok je još mrak, a vraća se svake večeri umoran i crn od ugljena. Njegova žena radi cio dan u vrtu i kući, a pomaže joj kći Ika. Ta vam je djevojčica slična ljeskovu prutu, i to onom najtanjem. Kad je vjetrovito, ona zacijelo mora natrpati kamenja u džepove, da je vjetar ne odnese. Tako je lagana... Eto, o njoj ću vam pričati, pa će joj se tkogod od vas možda i nasmijati.

Čim sam se doselio, počeo sam raditi u vrtu. Radim, kopam i slušam: s one strane plota nešto cvrkuće, klikće... Čas mi se pričinja kao da je dječji glas, čas kao kreštanje šojke, čas kao kliktanje djetlića. Došuljam se tiho do plota i pogledam. Vidim da to nije šojka ni djetlić, nego djevojčica. Zavukla se u krošnju niske, široke jabuke, pa ondje leži. Jednu je ruku podvila pod glavu, drugom se drži za granu. Niz deblo vise joj bose noge, tanke kao u čaplje. Maše njima i pjevuši, ali nekako čudno, smiješno. Osluškivao sam, pa kad sam razabrao rijeći njezine pjesme, tiho sam se nasmijao. Nije to bila nikakva smišljena pjesma, nego je pjevala o svemu što je vidjela i čula oko sebe. Evo čujte njezinu pjesmu:

»I ja le-ežim na ja-abuki i pjevam. Sve je ta-ako ze-eleno! Pčele zu-uje po cvijeću, a je-edan debeli bu-umbar brunda kao medo. I tako mi je li-ijepo. Sko-oro

će početi ško-ola. I ja-abuke će skoro bi-iti zrele...«

Kad sam se naslušao, javim se.

— Dobar dan, mala susjedo! Mislio sam, da to nekakva šojka pjeva.

Ona digne glavu, pogleda me iznenađeno, pa se nasmije.

— Uh, alaj sam se prepala. Vi ste novi susjed; već vas poznam. Ali šojka ne pjeva; ona samo krešti.

— A kako se zoveš? — upitam.

— Zovem se Ika! Idem u drugi razred i već imam osam godina!

Dok smo se razgovarali, viknc njezina mati iz vrta:

— Ika, donesi mi košaricu!

Ona skoči s jabuke kao vjeverica, uhvati košaricu i odnese je skačući na jednoj nozi.

— Što ti je? — upita mati. — Zar si se ubola na trn?

— Nisam! — veli Ika. — Ali tko bi čitav dan neprestano hodao na dvije noge! Dodijalo mi...

I vrati se skačući na jednoj nozi.

Malo kasnije ja sam opet radio u vrtu, a Ika je ležala u krošnji, mašući bosim nogama i pjevušeći:

»Ja se zo-ovem Ika, mamina sam di-ika. A zi-ima je ru-užna.. Mo-oram ići daleko u ško-olu, po bla-atu i snije-egu. Ali onda do-ođe iznova pro-olješće...«

Eto, takva vam je moja susjeda Ika.

Jednoga dana u jesen došla oluja. Oblaci se objesili kao poderane crne krpe i naganjali se nebom. Sijevalo je i grmjelo, navalila vjetrina, svijala je drveće i raznosila otrgnuto lišće. Padale su već i prve krupne kapi. Žurio sam se iz vrta u kuću. I Ikina je mati bježala. Najednom evo Ike, uzdigla je glavu prema nebu, a lice joj se ožarilo.

Kad sijevne i zatutnji, ona zažmiri i strese se, a zatim otvara oči i širi ruke prema oblacima, pa uzvikuje:

»Uh, kako je krasno kad sijeva i grmi... Joj, upalilo se čitavo nebo, uh!«

I iznova zažmiri, jer je jako sijevnulo.

— Ika, što ti je? Bježi u kuću! Udarit će te grom! — vikala je njezina mati.

— Ne će! — vrištala je Ika kroz grmljavinu. — On udara samo u od cvrčka.

velike stvari, a ja sam malo veća «I zaista, grom je nije udario, ali se naglo spustile debele kapi kiše. Dok je Ika dotrčala do vratiju, već je bila mokra kao miš —

A sjećate li se, djeco, prošle zime? Zapao snijeg do pojasa, od silne studeni drveće je pucalo, a ptice su ugibale. Došlo je bilo već i proljeće pred vrata, a ipak je svaki dan iznova sniježilo. I jednoga sam jutra vidio Iku usred snijega podalje od kuće. Uhvatila je nekakvu lopaticu i raskapala snijeg. Sva se zagrijala od posla.

— Ika, što to radiš? — doviknuh joj.

Ona mi zadihano odgovori:

— Hoću da već jedamput vidim travu!

I nastavi još marnije kopati, dok ne dođe do ledine. Onda otkopa ovećl busen sa smrznutom travom i radosno vrišteći odnese ga u kuću — — —

Još je trebalo pola mjeseca dok je snijeg okopnio, a ispod njega se pokazala prva zelena tratina. Eh, da ste onda čuli i vidjeli Iku kako je skakutala i pjevala! I ne samo ona, nego i ptice i kukčići i svaki živi stvor — — —

Sada, djeco, poznate i vi moju susjedicu Iku. I evo,baš čujem njezin glas. Vraća se iz škole i dozivlje macana, koji tupi svoje pandže na mladoj voćki. Poučava ga, da to ne smije činiti, jer i drvo je živo, pa osjeća rane. A kroz vrt se provlače teške jesenske magle, drveće je golo, bez lišća. Prošlo je opet jedno ljeto u nepovrat, još malo, pa će zima iznova pokriti snijegom zelenu tratinu. No Ikin je glas svejedno vedar i veseo, jer ona zna da iza zime uvijek dolazi proljeće.

Palo

DIJETE I VRANE

Iš otale!... Da je od vas
Koja korist bar!
— A što, dijete, prigovaraš?
To je naša stvar!
Mi živimo, kako znamo...
Kvar! Kvar! Kvar!

Ja ću svoga Šarka dovest,
Da vas bude stra'.
— Što će nama pas i lovac,
I zrno i pra'!
S grane ćemo njemu graktat:
Kra! Kra! Kra!

ZEČIĆ

Mali je Francek pošao s majkom u šumu. Pokraj nekog grmička u travi opazi on posve maloga šumskog zečića. Dječak mu se približi i nije mu ga bilo teško uhvatiti rukama. Zečić je drhtao od straha i srce mu je burno kucalo.

— Šta ćeš s tim zečićem? pitala ga majka. Vidiš da je posve nejak.

— Mamice, odnijet ću ga kući i hraniti. Dat ću mu hrane kakvugod zaželi. I milovat ću ga i brinuti se za nj.

Dječak je putem gladio sitnu i neobično dragu životinjicu i govorio joj najljepše riječi.

Stavio je kod kuće zečića u veliki drveni kavez, gdje je imao prostora, uzduha i svijetla. Ubrao je za nj svježe trave, dao mu mlijeka.

Promatrao je svaki čas zečića, da li će posegnuti za hranom. Ali se to nije zbilo.

Dječak je bio ozbiljno zabrinut.

— Tata, rekao je ocu, zečić ne će da jede.

— On je tužan za svojom majkom i još uvijek u strahu. Možda će sutra htjeti da jede, odvrati mu otac.

Uzalud je dječak čekao taj čas. Bio je tronut zbog udesa maloga ze-

čića, koji se nije htio ničesa dotaći.

Potražio je oca.

— Tata, reče on skrbno, zečić će poginuti. On ne može da živi bez hrane.

— No pa što ćeš učiniti? upita ga otac da vidi, što je dječak odlučio.

— Ja ću a odnijeti na ono mjesto, gdje sam ga našao.

— Posve u redu! složio se s njim otac. Samo tako bi se mogao zečić spasiti.

Dječak je uzeo kotaricu i u njoj odnio zečića na isto mjesto u šumi. Zečić je veselo poskočio.

Kad je dječak došao kući, reče:

— Žao mi je što sam ostao bez zečića. Ali me raduje što će njega jamačno naći njegova majka, koja je bila zabrinuta za nj i za kojom je on toliko tugovao...

Bogumil Toni

TUCKO

Čujte, djeco, što se nedavno dogodilo u jednoj kući nedaleko od grada Zagreba. Bio je vedar jesenski dan, pa se Jozo i njegov brat Ivo igrali u dvorištu sa špekulama. To su vam dva nestašna dječaka. Józo je visok svega četiri pedlja, a Ivo još manje... Igraju se oni, dižu graju, a njihova mati kuha ručak i sluša njihovu viku. Sad su se počeli svađati:

— Ne ću se igrati! — viče Ivo. — Ti i Tucko složili ste se protiv mene!

— Nismo mi krivi što si ti nespretan! — odgovara Jozo.

— Hajde, bacaj špekulu!... Vidiš, Tucko je opet prvi.

Mati posluša još malo, smješkajući se. Eto, našli su jednog dječaka za igru. I kako mu je smiješno ime: Tucko! Valjda je to kakav Jozin drug iz škole koji stanuje blizu nas. No, neka se igraju!

Malo kasnije čuje se graja. Ivo viče iza glasa i kao da će zaplakati:

— No ću se tako igrati... Tucko mi mora vratiti moje špekule. Vi ste se složili protiv mene. Odmah da si mi dao moje špekule!

Kad vika i svada nije prestajala, izide mati:

— Dosta je svade! Kad se ne znate lijepo igrati, onda vas dvojica odite u sobu, a taj Tucko neka ide kući! Gdje je, da ga vidim!

— Kako nema, pa sad je bio ovdje! Čula sam, da se s njim igrate i svadate!

— Tako je! — potvrdi Ivo, — ali njega svejedno nema!

— Kako to! — raširi mati ruke od čuda.

— Tako! — nasmije se Ivo. — Tucko je naš novi brat...

— Štooo? Vaš brat? Kakav brat? Pa vi ste to njega izmislili!

— Da! — potvrdi Ivo. — Tako

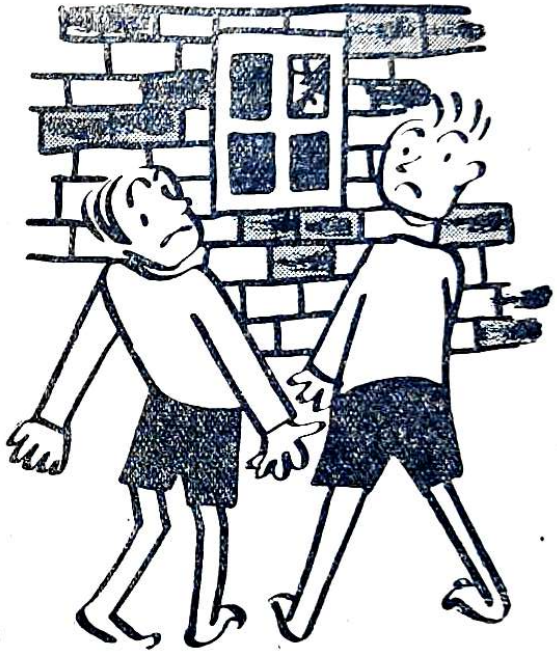

Dječaci su stajali mirno, držeći u ruci kesice sa špekulama; Jozo je imao dvije kesice, a Ivo jednu. Od Tucka ni traga ni glasa.

— No, pitam vas, gdje je taj Tucko; kud se sakrio?

Dječaci se zbunjeno pogledaju. Mati pode po dvorištu i stade zavirivati u sve kutove. Onda se Ivo nasmije:

— Joj, mama, nemoj ga tražiti; njega nema!

— Kako nema, pa sad je bio ovdje! Čula sam, da se s njim igrate i svadate!

— Tako je! — potvrdi Ivo, — ali njega svejedno nema!

— Kako to! — raširi mati ruke od čuda.

— Tako! — nasmije se Ivo. — Tucko je naš novi brat...

— Štooo? Vaš brat? Kakav brat? Pa vi ste to njega izmislili!

— Da! — potvrdi Ivo. — Tako nam je lijepo kad smo trojica: možemo se zgodnije igrati. Ona druga kesica kod Joze Tuckova je. Kad Tucko treba bacati špekulu, mi ga zamjenjujemo. Što dobije, mećemo u njegovu kesicu... Mi se s Tuckom igramo već tri dana, samo ti to nijesi znala...

— Hahaha! — nasmije se mati, — sad imam i trećeg sina! Izmišljenog! Alaj će se otac čuditi, kad to dozna...

A za ručkom je zbilja bilo smijeha. Haha, čudio se otac, baš mu je lijepo ime Tucko! Primam toga Tucka za sina. S njim će mi biti lako. Ne treba ga ni hraniti, ni oblačiti.

Kad poobjedovaše, iznese mati na stol krupne crvene jabuke. Dječaci dobiju svaki po jednu.

— Molim meni jednu za Tucka! — zatraži Jozo.

— I meni jednu za Tucka! — brže će Ivo.

— Ah, vi ste zbilja dobra braća! — našali se mati. — A mi smo mislili, da Tucko ne jede!

— Jede, ali samo jabuke i kolače, — rastumači joj Jozo lukavo.

Dobio je svaki još po jednu jabuku za Tucka.

A popodne se dogodila nezgoda. Igrali se njih trojica u dvorištu i najednom zazvekeće staklo na prozoru od podruma. Razbili su ga...

Otac je bio strašno srdit:

— Tko je razbio staklo?

— Mi nismo krivi, Tucko ga je razbio! — zacvili Ivo.

— Jest, Tucko! — izjavi i Jozo.

Otac stisne usnice, kao da zadržava smijeh, pa nastavi oštro:

— Taj Tucko je zbilja veliki nevaljalac... Vi ste u podne za njega primili jabuke, zato ćete sad za njega primiti i kaznu...

Što je dalje bilo ne znam, samo sam čuo kako su oba dječaka jaukala:

»Jao, tata, ne ćemo više...«

Otada su njih »trojica« uvijek zajedno: Ivo, Jozo i Tucko. Tucko je od sve trojice najnemiriniji, najobjesniji. Gdjegod je kakav kvar ili nevaljalština, uvijek je kriv Tucko. Tako bar tvrde Ivo i Jozo. Ali to im ništa ne pomaže, jer kad za Tucka primaju jabuke i kolače, moraju primiti i kaznu.

Palo

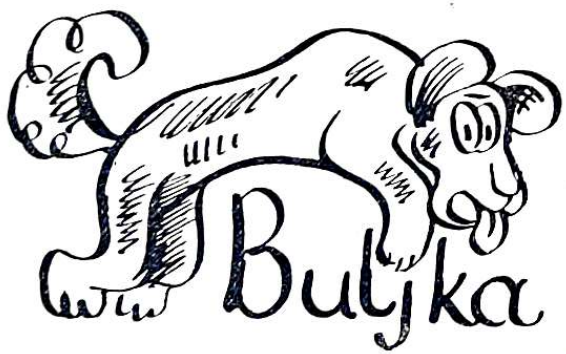

Buljka

Imao sam velikoga psa. Zvali ga Buljka. Sav je bio crn, samo su mu prednje šape bile bijele. Njuška je Buljke bila široka, a oči velike, crne, blještave. Bijeli su očnjaci uvijek stršali iz njuške. Buljka je bio sličan Arapinu. Buljka je bio miran; nikoga nije htio ugristi, ali ako se o što zakvačio, stisnuo bi to zubima i držao se kao krpelj, pa ga se nikako nije moglo otrgnuti.

Jedamput su ga pustili na medvjeda i on mu se za uho objesio kao pijavica. Medvjed ga udarao šapama, pritiskao ga uza se,

mahao je njime, ali ga nije mogao otkinuti od sebe. Legnuo je na glavu, da bi ga ugušio, ali se Buljka držao tako dugo, dok ga nijesu polili hladnom vodom.

Uzeo sam ga dok je još bio štene, pa sam ga hranio ja sam.

Kad sam putovao na Kavkaz, nijesam ga htio uzeti sa sobom, nego sam rekao da ga zatvore, pa sam kradomice otišao. Na prvoj stanici, baš kad sam htio sjesti u druga kola, ugledao sam kako se po cesti valja nešto crno i blještavo. Bio je to moj Buljka sa svojom mjedenom ogrlicom. Trčao je iz petnih žila prema stanici. Bacio se na mene, liznuo mi ruku i protegnuo se u prašini pod taljigom. Gutao je slinu, teško je disao i udarao repom po zemlji.

Kasnije sam saznao da je probio prozor i kako je ravno po mome tragu po velikoj žegi pretrčao više od dvadeset vrsta.

Buljka i vuk

Kad sam odlazio s Kavkaza, ondje je bio rat, pa je noću bilo opasno putovati bez pratnje.

Htio sam da otputujem u jutro čim ranije, pa zbog toga nisam išao spavati.

Moj je prijatelj došao da me isprati, pa smo čitave večeri i čitave noći sjedili na stanici, pred mojom kućicom.

Bila je maglovita noć s mjesečinom. Noć je bila tako svijetla, da se moglo čitati, iako se mjesec nije vidio.

Usred noći začuli smo kako je neko prase na dvorištu počelo cviliti.

Netko je povikao: »Vuk kolje prase!«

Potrčao sam u kuću, zgrabio sam pušku i istrčao sam na ulicu. Svi su stajali na ulazu dvorišta iz kojega se čulo prase. Vikali su: »Ovamo, ovamo!« Buljka je uzdignuo svoje kratke uši i skakao je sad ovamo, sad onamo, kao da pita u koga da zagrize. Kad sam potrčao prema ogradi spletenoj od šiba, vidio sam kako ravno prema meni trči neki zvijer. Bio je to vuk. Potrčao je do ograde i skočio na nju. Pripravio sam pušku. Kad je vuk sa ograde skočio prema meni, povukao sam, a puška je samo škljocnula, nije opalila. Vuk nije stao, nego je pretrčao preko ceste. Buljka za njim.

Trčali smo za vukom koliko smo god brže mogli, ali su i pas i vuk odmakli tako, da ih više nijesmo mogli vidjeti. Samo smo kroz moglu nejasno vidjeli kako se uzdizao oblak prašine od toga što su se psi natezali s vukom i čuli smo lavež i vižljanje pasa, koje je dopiralo iz jarka na kraju stanice. Kad smo dotrčali do jarka, vuka nije više bilo, a psi se k nama vratiše s podvinutim repovima i srditim pogledima. Buljka je tulio i udarao me glavom, kao da bi mi htio nešto reći.

Na glavi Buljke našli smo malu ranu. Bit će da je vuka dotjerao do jarka, ali mu nije uspjelo da ga uhvati, a vuk ga ugrizao i pobjegao. Rana nije bila velika, pa nisam slutio nikakve opasnosti.

Vratili smo se pred kućicu, sjedili smo i razgovarali o onome, što se maločas desilo. Ljutio sam se da mi puška zatajila, pa sam mislio, kako bi vuk na mjestu pao mrtav, da je puška prasnula. Moj se prijatelj čudio kako je vuk mogao ući u dvorište, a stari mu Kozak govorio kako to ovdje nije nikakvo čudo i da to nije bio vuk, nego vještica, koja je začarala moju pušku.

Tako smo sjedili i razgovorali. Najedanput su psi potrčali, a mi smo pred sobom na sred ulice opet ugledali istoga vuka. No, vuk je od naše vike brzo pobjegao, tako da ga psi nisu mogli više uloviti.

Stari je Kozak poslije toga bio potpuno uvjeren, da to nije bio vuk, nego vještica, a ja sam pomislio nije li taj vuk bijesan. Pomislio sam zbog toga, što nisam nikad niti vidio, niti čuo, da bi se vuk, nakon što su ga potjerali, vratio među ljude.

Za svaki slučaj ja sam Buljki na ranu sasuo malo praha i potpalio ga. Prah je planuo i ispalio ranu.

Ranu sam prahom ispalio za to, da ispalim bijesnu slinu, ako još nije ušla u krv. Ako je slina ušla u krv, znao sam, da će se po krvi razići po čitavom tijelu, pa da se više ne može izliječiti.

Buljkin konac

Buljka je počeo lizati sve što se desilo pred njim. Lizao mi ruke, ali ne tako, kao nekad, kad se umiljavao. Lizao je dugo i jako pritiskao jezikom, a zatim je počeo hvatati i zubima. Vidio sam, kako bi bio volio gristi ruku, ali nije htio. Prestao sam mu pružati ruku. Onda je počeo lizati moje čižme ili nogu od stola, a zatim ih je počeo i gristi. Trajalo je to ovako dva dana, a trećega je dana nekuda nestao i nitko ga nije ni vidio, niti čuo što o njemu.

Ukrasti ga nije mogao nitko, a ni pobjeći od mene nije mogao. Sve se to s njime desilo šest sedmica od one noći, kad ga je vuk ugrizao. Izgleda da je vuk ipak bio bijesan. Buljka je pobijesnio i pobjegao.

Vele, da se bjesnilo sastoji u tome, što se u grlu bijesnoga stvaraju grčevi. Bijesna bi životinja htjela piti, a ne može, jer od vode bivaju grčevi jači. Onda životinja od boli obezumi i grize. Tako su i Buljku mučili grčevi dok je lizao i grizao moju ruku i nogu od stola.

Išao sam posvuda u tom kraju, pitao sam posvuda za Buljku, ali nisam mogao saznati kamo se djeo i kako je uginuo. Da je trčao okolo i grizao kako to rade drugi psi, negdje bih nešto čuo o tome. Bit će, da je pobjegao u kakvu guštaru u kojoj je uginuo.

Pričaju lovci, kad pametan pas pobijesni, da pobjegne u polje ili šumu, pa da ondje traži trave kakve mu trebaju, da se valja po rosi i sam se izliječi.

Izgleda, da se Buljka nije zliječio. On se nije vratio.

»Knjige su prozori kroz koje duša gleda u svijet«.
O. S. Marden

Knjiga je najbolji, najvjerniji i najmiliji drug u dobru i u zlu.

PRVA HRANA MLADE BILJKE

Pošto je prošao Božić, reče majka malomu Stanku, da iz tanjurića izvadi pšenicu i da je baci na smeće. To je Stanko radio svake godine, pa je i sada zgrabio pšenicu cijelom šakom za guste vlati i digao je s tanjurića. Okrenuo je i stao gledati bezbrojne korjenčiće i žilice, kako su se isprepletle i stvorile gusto rahlo tijelo. Po rubovima njegovima bilo je po gdjekoje zrno.

Već je htio baciti čitav taj zamršeni kolut s klonulom zelenkastožućkastom bradom, kad li slučajno stisne jedno zrno. Bilo je mekano. Stisne još jedno. I ono je bilo mekano.

Sada Stanko postavi kolut na stol, otkine oprezno jedno pšenično zrno zajedno s korjenjem i stabljikom i rastvori ga. U njemu nije bilo ničega. Bilo je prazno.

I ipak je znao, da je svako pšenično zrno, kad ga je majka posijala, bilo tvrdo i puno one tvari, od koje se melje brašno, od koje postaje kruh. Kud je te tvari nestalo?

Pode ocu i pokaže mu prazno pšenično zrno i upita ga:

— Kud je nestalo ono brašno iz zrna?

— Poznato ti je valjda — poče otac — da se biljke hrane?

— Da — uzvrati Stanko. — Biljka dobiva svoju hranu iz zemlje. Korjenčićima siše vlagu, a s njom i rastopljene hranive tvari.

— A da li je u tanjuriću, u kojemu je rasla ova pšenica, bilo zemlje?

— Znadeš i sam da nije.

— Pa čim se onda hranila ova pšenica, dok je narasla ovako visoka, ovako bujna i zelena?

— Valjda nije brašnom iz zrna?

— Upravo tim brašnom. Da je tome tako, možeš se uvjeriti i po tom, to je sada — pošto je izrasla do stanovite visine — počela žutjeti i za koji dan bi se posvema osušila.

— Zato su dakle pšenična zrna na korjenu prazna?

— Da. Priroda se mudro pobrinula za svoju djecu, da prve dane života, dok još nemaju snage za samostalan život, imaju dovoljno gotove i dobre hrane.

— A brašno je dobra i gotova hrana za mladu biljku?

— Dakako! Dok pšenična klica još nema korjena, ne može iz zemlje izvlačiti hranu. Ali još važnije je to, što klica, dok je bijela, ne može onu hranu iz zemlje pretvoriti, pa upravo mora imati gotovu hranu.

— Brašno?

— Da, brašno, ili drugu kakvu hranu biljne naravi. Hrana, koja se nalazi u zemlji, rudne je naravi. Nju biljka tek u svome listu pomoću lisnoga zelenila i sunčanoga pretvara u tvari, kojima izgrađuje svoje tijelo. Pri tom uzima iz zraka plin, koji se zove ugljikov kis ili ugljčna kiselina.

— To je onaj plin, koji se kupi na dnu starih zdenaca ili u podrumima, u kojima mošt vri.

— Jest. I kao što znadeš, toga plina ima svagda ponešto u zraku. Biljka dakle u lišću pomoću sunčana svijetla i lisnoga zelenila pretvara one rudne tvari iz zemlje i ugljičnu kiselinu u tvari, iz koje je izgrađena ona sama. Jedan dio pretvori u tvari, iz koje je pšenično zrno i koje se teš-

ko kvare, da ih spremi za prvu hranu mladoj klici, dok je još bez korjena i blijeda.

— A čine li tako sve biljke?

— Pa pogledaj sjemenke graha, graška. Sjeti se trešnje, jabuke i povrća. Nema li i trešnja oko svoje sjemenke slatko meso, koje i ti rado jedeš?

— I time se hrani mlada biljka, dok ne ojača?

— Naravno. Upravo onako, kako se dijete hrani majčinim mlijekom, dok ne uzmogne jesti drugu hranu.

— Zanimljivo... A mi, ljudi, koristimo se brigom tih biljaka i uzimamo sebi veći dio one hrane, koju su one spremile u svojim plodovima za svoje potomstvo.

— Istina je, ali zato ih i sijemo i uzgajamo u tolikoj množini, kako same ne bi nikad mogle uspjevati.

— To je razumljivo. Nego evo što mi nije jasno. Od čega nastaje biljka, odnosno klica i korjen, ako sav sadržaj pšeničnoga zrna služi za hranu mlade biljke?

— Upravo to sam ti htio reći. Nego najbolje će biti, da ti to pokažemo na kojoj sjemenci. Donesi nekoliko zrna graha i pšenice.

Pošto se Stanko vratio, odlupi otac oprezno nožićem s jednoga graha ljusku, rasklopi je na dvije polovice i pokaže ih sinu.

— Ove dvije polovice su spremišta one tvari, koja služi klici za hranu. Ali to nije sav sadržaj. Vidiš ovdje u kutu je zametak, iz kojega se razvije klica, kad zrno dođe u povoljne prilike.

— U vlagu...

— I toplinu. A evo i u pšeničnom zrnu ima ovakav zametak, samo ga je teže pronaći.

— Ali zato se on dobro vidi kod kuhanoga kukuruza. Sad znadem što su oni mali bijeli »crvići«, koji često ostanu i na klipu, kad jedem kuhani kukuruz: to su zametci.

— Tako je! A vidiš, kako je zametak malen, a zaliha hrane zapravo velika.

— Zato je i mogla pšenica narasti ovako velika. Nego zašto si rekao, da je u zrnu hrana gotova?

— Jer je ona biljne naravi. To se najbolje vidi po tom, što ju i mi ljudi možemo probaviti. Rudne tvari, zemlju, čovjek ne može jesti. Jedino biljke mogu pomoću sunčanoga svijetla i lisnoga zelenila pretvarati rudne tvari u biljke i tim one omogućuju život životinjskoga svijeta — a time dakako i čovjekov — na zemlji. Gotovu hranu trebaju i sve one biljke, koje nemaju lisnoga zelenila, na pr. gljive.

— To mi je sve jasno. A sad ću ti nešto reći.

— Što?

— Posijat ću za pokus nekoliko pšeničnih sjemenaka u zemlju, a nekoliko u tanjurić bez zemlje. Isto tako nekoliko zrna graha i kukuruza, pa ću gledati kako će nicati, kako će se razvijati i dokle će rasti.

— A bi li mogao već unaprijed reći, kakva će biti razlika između sjemena posijanoga u zemlju i onoga bez zemlje?

— Kako ne? Ono bez zemlje osušit će se, pošto potroši svu zalihu iz svojih spremišta, a ono će u zemlji rasti i dalje.

— Tako je! A sada ću ti reći još nešto, što možda ne ćeš ni vjerovati. I one biljke, koje su nikle u samoj vodi bez zemlje, rasle bi dalje, kad bi im u vodu stavili rastopljene u potrebnoj količini one tvari, kojima se biljka hrani. To su mnogi učenjaci već iskušali, pa se na taj način može u posudama s vodom uzgojiti pšenica. Tako će čovjek možda jednom svojim znanjem u nedalekoj budućnosti natjerati u laž staru istinu, da »bez zemlje nema kruha«, jer će u velikim bazenima s vodom uzgajati žitarice isto onako uspješno, kao što to čini već tisuće godina na svojim njivama.

Stjepan Kranjčević

Sjedi »Vukić«, uz njeg »Mukić«,
Pa se redom hvale,
Da su strah i trepet
Za zečeve male.

Ali toga časa zec dotrči,
Preskoči im preko glave,
A oni se ukočili
Od jeze i strave.

Kad su se razabrali,
U kućicu su pošli,
Pa se, jadni, tješili,
Da su dobro prošli.

Stjepan Perčević

ČUVAJMO NAŠE MORE!

Sretna je ona država, koja ima svoje more. More je put, koji vodi u svijet. Po njemu se revozi prekomorska roa. More je široko i duboko. Lijepa je njegova plava boja. Morsku vodu ne možemo piti, jer je slana. Zato ljudi, koji putuju lađama, u bačvama voze vodu sa sobom. Inače bi putem poumirali od žede. U moru živi morski pas i mnoge druge čudne životinje. Iz mora se vade spužve. Na moru bude i velikih valova, koji potope parobrod. Na moru ima i podmornica. To su lađe, koje plove ispod morske površine. One napadaju neprijateljske lađe. Kraj mora je toplo podneblje. U Primorju rode smokve, rogači, narandže i drugo južno voće.

učenici 4. razreda, Turke

ZAGONETKE

Događaj pred školom

Kočijaš bez jedne ruke sjedi na kolima i vozi prazne bačve. Dva jaka crna konja vuku ulicom mirno teret. Već je 9 sati uvečer, i svjetiljke gore. Najednom se iz obližnje školske zgrade začuje žamor. Čas poslije izleti na ulicu skupina veselih učenika s torbama. Jedan se, odveć živahan, zaleti i nehotice zamahne kožnatom torbom prema konjima. Torba bljesne na suncu, a bijelci se uplaše. Propnu se i udare u trk.

Kočijaš skoči brzo s kola pred usplahirene konje i obim rukama hoće da ih zadrži. Ali je bilo prekasno: kola se prevrnu, bačve se razbiju, i vino se iz njih razlije ulicom ....

(Što je u toj priči nevjerovatno?)

Zagonetka

Ptici slovo se dometne:
U **orude** se prometne.
Žaliti je travu:
Od njeg gubi glavu...
Tom orudu skini slovo!
Gledaj! **Kukac** ti je ovo.
Pazi, rode,
Da te ne ubode!
Kukcu jedno slovo dodaj!
Ne će nastat čitav roj,
Nego samo neki **broj.**

Što sad s njime? - Jedno slovo
Iz njega izguraj,
A sva druga, mudra glavo,
Vješto ispreturaj!
Evo sada, rode,
Riba na dnu vode. —
Al i riba ode,
Jer kada joj »rep« otsiječeš,
Ne ostaje za te mnogo;
Tek toliko,
Čim bi je **posolit** mogo...

Rebus

(Sastavio ga: V. Lj. M.)

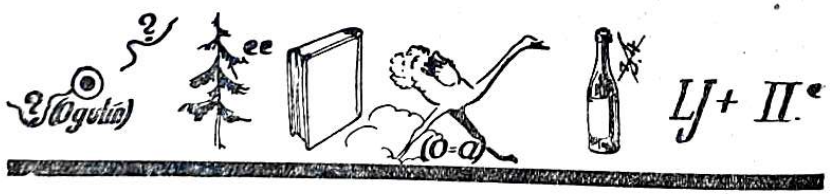

Pomicaljka

(Ml. Deranja)

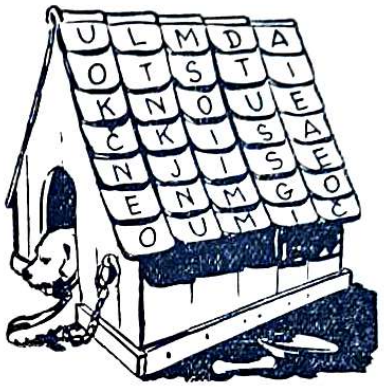

Na crijepovima pasje kućice bila je ispisana neka poslovica tako, da je na svakom crijepu bilo po jedno slovo. Vremenom načini gospodar novu kućicu, ali upotrijebi isti crijep. No on nije pazio da crijep složi prijašnjim redom, nego izmijeni okomite redove. Tako je nastala zbrka u poslovici. Uspostavite prijašnji poredak, i doznat ćete za poslovicu, koja se nalazi i u čitanci za II. razred!

Slogovna zagonetka

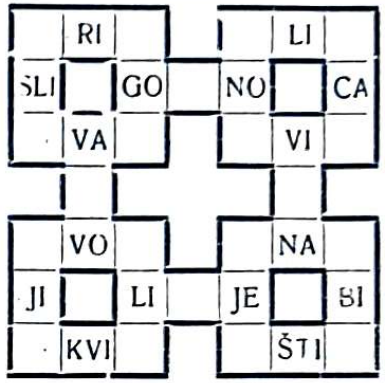

BA - CA - CA - DA - DOV - JA - KO - KO - KRO - LJE - MA - MLI - NA - NI - PLJE - RI - SI - TI - TI - VI

Te slogove treba upisati u četvorinice da se dobiju trosložne riječi vodoravno i uspravno međusobno povezane.

Odgonetke treba poslati do 15. siječnja na adresu:
Šime Fučić učitelj
Zagreb, Vramčeva 25

Narodne zagonetke

Jedna truba platna svu zemlju pokrila. *(Nebo)*
Jedna gruda voska svemu svijetu dosta. *(Sunce)*
Na vrh planine komad slanine. *(Mjesec)*
Uvečer proso prosu, ujutro pokupi. *(Zvijezde)*
Amo žar, tamo kvas, u njem šaren pas. *(Duga)*

Odgonetke iz četvrtoga broja »Smilja«:
Dopunjaljka: oko, noj, Ivo, boj, osa, konj, uho, kos, Oto — **Akrostih:** odojak — **Božić, slagaljka:** Dobro božićevali! — **Zagon. lađe:** Hvali more, drž se kraja — **Rebus:** Jedva sam se najeo.

NAGRAĐENI: Frano Baras, Split — Stjepan Kečkeš, Prelog — Mirko Kovačić, Vukovar — Zlata Lisac, Karlovac — Blaženka Martinčić, Križevci — Zlatko Marton, Vinkovci — Marijan Seljan, Kustošija — Božidar Turin, Zagreb — Dušanka Varda, Gospić — Vera Volkmer, Ilova — Nada Vukadinović, Našice — Učen. nar. škole, Jesenice.

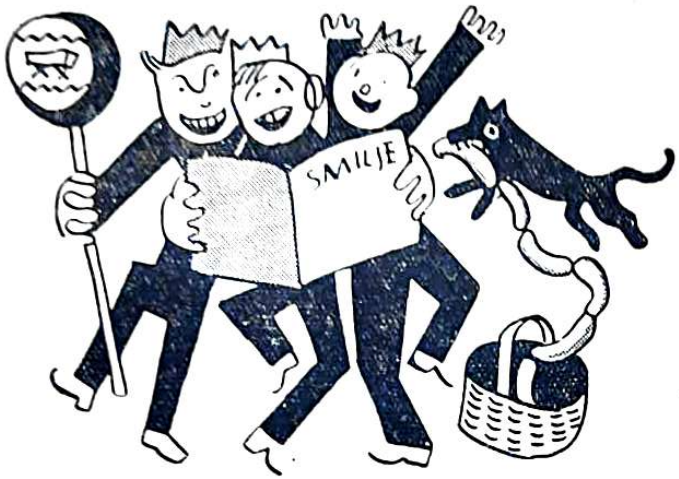

Ej, dečki, ostali ste bez kobasice!

POVJERENICI!

Molimo vas, da nam odmah vratite one primjerke „Smilja" koje nijeste raspačali. Pošiljke koje nam budete kasno vraćali, nećemo vam moći priznati.

Otpremništvo „Smilja"

„Smilju"

U grudi mi želje niču;
Tko bi sve izbrojio?
Koliko je cvijeća na livadi,
A tko bi mi reći znao?
Koliko je zvijezda krasnih, sjajnih,
Što po nebu svijetle nama?

Koliko je zelen-lišća,
Po gorama i šumama?
Toliko je niklo danas,
U grudi mi lijepih želja,
A svaka ti želi zdravlja,
Mnogo sreće i veselja.

Vlasta Dedková, uč. 5. razr., Mali Zdenci

Zima

Sniježak pada,
Ljuta zima vlada.
Cvijeće spava,
Smrznula se trava

Kraj prozora stale,
Mole hrane
Jer su vrlo gladne.

Seglin Marijan, uč. IV. b razr., Varaždin

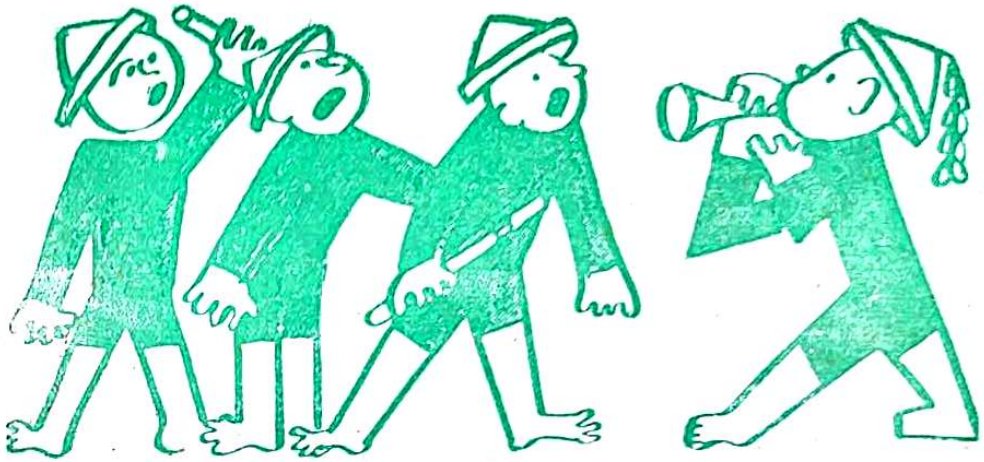

MALI VATROGASCI

Ivo bješe vatrogasac
s kapom od papira,
on »na vatru« u dvorištu
u trumbetu svira.

Đuka Stevo i Perica
što žele da gase,
štrcaljke od bazge odmah
priviše uza se.

I na okup svi hitaju
kuda truba zove
dužnosti ih sad čekaju
velike i nove.

— Gdje je vatra? Gdje je vatra?
pitaju trubača,
svaki od njih pripravan je
da se posla laća.

— Nema vatre! Uzbuna je
tek za pokus bila
da se vidi, da l' je četa
pripravna i čila.

Da l' u redu
štrcaljke imade,
da l' se na glas moje trube
odmah skupit znade!

Bogumil Toni

Pretplata za „Smilje"

Samo za učenike:		Za škole i ostale:	
godišnje	10.— Din	godišnje	15.— Din
po pojedini broj	1.— „	pojedini broj	1.50 „

List izdaje Hrv. pedagoško-književn zbor i Savez hrv. učiteljskih društava u Zagrebu. — Uređuje odbor. — Uredništvo i uprava »Smilja« Zagreb, Hrv. učiteljski dom, Trg Kralja Aleksandra 4/I. — Za izdavača i uredništvo odgovara Rudo Orešković, učitelj, Zagreb, Ksaverska c. 31. Tiska Privredna štamparija, Zagreb, Margaretska ul. 1. — Za tiskaru odgovara Juraj Boranić, Margaretska ulica 1.